

УДК 331.103-057.36

О.В. ОРЕЛ, Харківський національний університет внутрішніх справ

ЩОДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ ПРО ЗМІСТ НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ

Ключові слова: наукова організація праці, дільничний інспектор міліції

В сучасних умовах однією з найгостріших проблем суспільства є забезпечення прав та свобод людини і громадянина, що свою чергу, потребує чимало зусиль правоохоронних органів та постійного вдосконалення їх роботи.

Служба дільничних інспекторів міліції є одним із центральних підрозділів в системі МВС України, завданнями якої є організація охорони громадського порядку на обслуговуємій території щодо попередження й припинення правопорушень.

Виходячи з оперативної обстановки, дільничні інспектори міліції здійснюють загальну та індивідуальну профілактику правопорушень. Поряд із цим, дільничний, зустрічаючись із громадянами, вирішує різноманітні питання, часом не пов'язані з виконанням покладених на нього основних обов'язків, на що він витрачає багато часу. Тому для раціонального й цілеспрямованого використання службового часу велике значення має організація його діяльності, яка базується на науковій основі – наукова організація праці (НОП). НОП – це постійний динамічний процес удосконалення її форм і методів. Ефективність праці же складається з її здатності виробляти більше роботи за одиницю часу та забезпечувати при цьому оперативність, надійність та оптимальність виконання покладених завдань.

Неправильна організація праці дільничного інспектора міліції призводить до того, що він знаходиться на службі не менше 14-16

годин, враховуючи вихідні дні. Організовуючи режим роботи та відпочинку по науковому, дільничний інспектор міліції повинен орієнтуватися на номінальний фонд робочого часу, тобто максимальну кількість робочих днів тижня, місяця, які можуть бути використані. Номінальний фонд робочого часу дорівнює календарному фонду за винятком неробочих днів. Перед дільничним інспектором міліції постає головна задача - оптимально розподілити робочий час, вирішуючи основні та вторинні питання [1].

Науково-теоретичне підґрунтя для вивчення даної проблематики склали загально-теоретичні наукові праці, розробки провідних фахівців у галузі адміністративного права – О.М. Бандурки, І.П. Голосніченка, М.І. Єропкина, О.П. Ключніченка, М.О. Тучака та ін., в яких питання наукової організації праці ДІМ не розглядалось. Тому метою статті є дослідження питань щодо змісту наукової організації праці дільничного інспектора міліції.

Основні напрямки НОП універсальні і придатні до будь-якої сфери людської діяльності, зокрема, і для органів внутрішніх справ та служби дільничних інспекторів міліції. Але їх зміст обумовлюється характером конкретної діяльності та особливостями сфери, в якій вона здійснюється.

Історично НОП, як окремий напрямок теоретичних досліджень та практичних розробок, започаткована наприкінці ХІХ століття. Саме в цей час були запроваджені загальні методи НОП на науковій основі: раціоналізація трудових процесів, функціональне управління, ведення технологічної документації, організація відпочинку працівників, професійний відбір, диференційована система оплати праці. Окрім зазначеного, були сформульовані завдання постійного дослідження елементів часу фахівців та встановлення для них норм та завдань (Ф. Тейлор).

Науковою організацією праці слід вважати таку організацію праці, яка ґрунтується на досягненнях науки та передового досвіду, забезпечує найбільш ефективне використан-

ня матеріальних і трудових ресурсів, підвищення продуктивності праці та сприяє збереженню здоров'я людини.

Впровадження наукової організації праці спрямоване на вирішення економічних, соціальних і психофізіологічних задач. Так до економічних задач НОП можна віднести:

- підвищення продуктивності праці, економія живої праці, що витрачається при виконанні покладених на них завдань;
- найбільш ефективне використання матеріальних і трудових ресурсів;
- використання найбільш прогресивних методів і прийомів праці, скорочення або повна ліквідація витрат робочого часу;
- створення сприятливих умов праці;
- підвищення рівня нормування праці.

Соціальні задачі ж наукової організації праці - це всебічний розвиток людини в процесі праці та виховання свідомого відношення до неї, розвиток творчої ініціативи, підвищення освітнього рівня і ділової кваліфікації співробітників, перетворення праці в першу життєву необхідність. Психофізіологічними задачами є забезпечення умов для збереження в процесі праці здоров'я, стійкої працездатності людини, полегшення праці, підвищення її змістовності і привабливості.

Економічні, психофізіологічні і соціальні задачі наукової організації праці тісно пов'язані між собою. Впровадження НОП в службу дільничних інспекторів міліції дає найкращий результат лише тоді, коли її застосування носить комплексний характер по всьому підрозділу загалом [2].

У зв'язку з цим в забезпеченні високого рівня наукової організації праці має значення, перш за все, свідомість, дисциплінованість та старанність окремого працівника, які пов'язані з його особистою культурою, знанням справи, ясним уявленням кожного про мету своєї та загальної діяльності, впевненість у позитиві кінцевого її результату.

Практичне застосування методів НОП в органах внутрішніх справ [3-4], зокрема службі дільничних інспекторів міліції сприяє:

- зростанню показників праці;
- зниженню витрат праці;
- скороченню витрат часу працівників на виконання покладених на них завдань;
- підвищенню продуктивності праці працівників;
- поліпшенню і оздоровленню умов праці;
- підвищенню змістовності і привабливості праці в ОВС.

В основі наукової організації праці полягають певні принципи.

Принцип комплексності передбачає, що наукова організація праці розвивається не за одним напрямком, а за їх сукупністю; стосується не одного працівника, а всього колективу. Проблема організації праці повинна вирішуватися всебічно з урахуванням усіх аспектів діяльності.

Принцип системності передбачає взаємне узгодження усіх напрямків розглядання об'єкту, а також усунення протиріч між ними. В результаті такого підходу створюється система організації праці, у рамках якої усі її складові частини взаємно узгоджені і діють в інтересах ефективного функціонування усієї системи. Регламентація - це встановлення і дотримання певних правил, положень, інструкцій, нормативів та інших нормативних документів, заснованих на об'єктивних закономірностях розвитку системи управління. При цьому виділяється коло питань, що підлягають жорсткій регламентації, і питання, для яких потрібні лише рекомендації.

Спеціалізація в ОВС полягає у закріпленні за кожним підрозділом певних функцій, робіт і операцій з покладанням на них повної відповідальності за кінцеві результати їх діяльності в процесі управління. При цьому слід мати на увазі, що існують межі спеціалізації, за які не можна переступати, щоб не стримувати творче зростання співробітників, не впливати негативно на змістовність їхньої праці [5-6].

Трудовий колектив у службі ДІМ повинен працювати в умовах стабільності його складу, функцій і задач, що ним вирішуються. Це не виключає динаміки у розвитку колективу.

Важливо, щоб зміна змісту і складу задач була обумовлена об'єктивно необхідними потребами і відбувалася на науковій основі. Цілеспрямована творчість полягає у досягненні двох взаємозалежних цілей: забезпечення творчого підходу при проектуванні і впровадженні передових прийомів праці і максимальне використання творчого потенціалу працівників служби дільничних інспекторів міліції в їхній повсякденній діяльності [7].

Кожен з розглянутих принципів має самостійне значення. Разом із тим вони доповнюють один одного, розкриваючи різні засоби загального підходу до організації праці. Наукова організація праці служби дільничного інспектора міліції здійснюється за наступними основними напрямками.

Перший напрямок наукової організації праці - оплата і стимулювання праці. Основний зміст роботи в області матеріальної винагороди співробітників ОВС полягає в тому, щоб визначити міру праці і розмір її оплати. Розробка оптимальних співвідношень в оплаті праці різної складності є найбільш важливим моментом у системі диференціації заробітної платні. Такий підхід забезпечує відповідність розмірів в оплаті праці з її якісними показниками. Рівень оплати праці в ОВС повинен бути таким, щоб її працівники не заздрили робітникам конкуруючих фірм, підприємств, установ та організацій. Інакше може виникнути таке явище, як "міграція робочої сили", що негативно вплине на систему органів внутрішніх справ.

Другий напрямок наукової організації праці - поділ і кооперація праці. Першочерговою проблемою створення організаційної системи як органів внутрішніх справ в цілому, так і служби дільничних інспекторів міліції зокрема, є поділ праці, об'єктивно необхідний при виконанні покладених завдань, що здійснюються колективом. Це зумовлено, передусім, масштабами роботи, труднощами при виконанні окремих її частин та етапів, розосередженістю в часі та просторі, різною кваліфікацією та досвідом співробітників.

Поділ праці є також передумовою підвищення її ефективності й продуктивності. Під поділом праці розуміють диференціацію і спеціалізацію трудової діяльності, що призводить до відособлення різних її видів, коли окремі групи співробітників зайняті різною діяльністю, спрямованою на досягнення загальної мети.

Кооперація праці - це форма організації праці, яка передбачає спільну участь багатьох співробітників і забезпечує погодження їх колективних дій у одному і тому ж управлінському процесі. Для раціональної кооперації й організаційного регламентування функціонування служби слід розробляти положення, складати службові інструкції і схеми функціональних взаємозв'язків співробітників. Крім того, потрібно розробляти програми підвищення іміджу служби.

Третій напрямок наукової організації праці - це технічне забезпечення і механізація праці. Так, необхідність широкого використання засобів оргтехніки виникає у зв'язку з переходом до ринкових відносин, а також збільшенням обсягів інформації, що вимагає швидкої її обробки. Традиційні прийоми збору, обробки і передачі інформації стають малоефективними, а це вимагає пошуку і впровадження високопродуктивних систем механізації та автоматизації праці.

Четвертим напрямком наукової організації праці являється нормування праці. Основним завданням якої є встановлення науково обгрунтованої міри витрат праці, яка виконує ряд функцій: організаційні, технічні, планові, управлінські, економічні та соціальні. За допомогою норм витрат праці розраховується кількість робочих місць, використання виробничих можливостей, здійснюється оперативне планування, визначається потреба в кадрах і в заробітній платні та ряд інших техніко-економічних показників. Норми повинні відповідати найбільш ефективним варіантам організації праці та отриманню найбільшого кінцевого ефекту. Тому встановлення норм праці завжди базується на результатах всебічного дослідження трудового процесу, його

раціоналізації й комплексних, технічних, санітарно-гігієнічних, психофізіологічних та організаційно-економічних обґрунтуваннях, а також на сучасних наукових методах розрахунку. Норма витрат праці повинна відображати суспільно необхідні витрати праці на виконання тієї чи іншої роботи та не включати будь-яких витрат робочого часу.

П'ятий напрямок наукової організації праці - сприятливий режим і умови праці. Так, продуктивність праці співробітників органів внутрішніх справ знаходиться у прямій залежності від стану робочих місць і умов, в яких вони працюють. Значення розглянутої проблеми підсилюється у зв'язку з появою нових організацій ринкового типу, коли відбуваються суттєві якісні зміни в системі управління економічними і соціальними процесами. Раціональна організація робочого місця співробітника ОВС, зокрема дільничного інспектора міліції, забезпечує створення в повсякденній діяльності максимальних зручностей і сприятливих умов праці, підвищує змістовність роботи. В даний час розроблено більш 5 тис. типових проектів організації робочих місць для різних категорій адміністративно-управлінського персоналу.

Умови праці регулюються єдиними законодавчими актами, нормативними документами, стандартами. Однак, зміст елементів умов праці дільничного інспектора міліції має свою специфіку, обумовлену його особливостями. Зокрема, ця праця потребує не тільки великих затрат розумової енергії, витрат фізичних сил, а й, головним чином, ще й значних психічних навантажень. Отже, потрібний облік інтелектуальних, моральних та емоційних затрат.

Перелічені групи затрат особливо характерні для праці особового складу служби дільничних інспекторів міліції, адже їх співробітникам часто доводиться перебувати в складних умовах оперативної обстановки. Компенсація таких витрат забезпечується застосуванням для психіки персоналу служби ДІМ сприятливих умов на їх робочих міс-

цях і поза ними.

Оскільки в сучасних умовах дедалі більшого значення надається активізації людського чинника, зростає роль соціально-психологічних умов праці, бо вони сприяють підсиленню соціальної мотивації праці, прагненню до більш творчої віддачі спеціалістів.

Отже, зміст наукової організації праці взагалі та дільничного інспектора міліції, зокрема, полягає у певних напрямках організації праці. Реалізація цих напрямків у сукупності дозволить вирішити складну проблему оптимізації діяльності служби дільничних інспекторів міліції. Цей процес передбачає нормативне впровадження зазначених напрямків, включно із змінами до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність і інших служб органів внутрішніх справ. Наприклад, для реалізації першого напрямку – оплата і стимулювання праці – необхідно внести зміни до тих нормативно-правових актів, які стосуються цієї проблеми, зокрема – діяльності фінансової служби ОВС.

Сформульовані напрямки наукової організації праці є теоретичною моделлю, тобто ідеалом, який потрібно досягти і на підставі якої слід проводити подальший науковий пошук стосовно реалізації кожного з виділених напрямків наукової організації праці щодо служби дільничних інспекторів міліції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МВС України «Інструкція з організації роботи дільничного інспектора міліції» від 14.10.1999 р., № 802.
2. Кольцов Ш.А. Научная организация труда: Учебник. -М.: Экономика, 1967.
3. Основы научной организации управления и труда в ОВД: Учебно-методическое пособие. -М.: НИ и РИО Высшей школы МВД СССР, 1973. -112 с.
4. Кутушев В.Г. Научная организация труда в органах внутренних дел. -Хабаровск: Высшая школа МВД СССР, 1989. -88 с.
5. Пахаев В.М. Организация личной рабо-

ты руководителя МВД, ГУВД, УВД, УВДТ:
Тема № 25: Лекция по учебной дисциплине
«Организация управленческой деятельности
в органах внутренних дел». -М., 1997. -24 с.

6. Золотарев В. Цена рабочей минуты // Советская милиция. -1971. -№ 5. –С.8.

7. Попов Г.Х. Техника личной работы. - М.: Моск. рабочий, 1971.

Орел О.В. Щодо постановки питання про зміст наукової організації праці дільничного інспектора міліції // Форум права. -2008. -№ 1. –С.334-338 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08oovdim.pdf>

Відображено загальнотеоретичні положення, наукові та методичні основи організації праці й узагальнено досвід організації роботи дільничних інспекторів міліції. На підставі практичного досвіду й аналізу результатів обліку витрат робочого часу наголошується на проблемних питаннях і труднощах, які виникають на сучасному рівні наукової організації праці.

Орел О.В. К постановке вопроса о содержании научной организации труда участкового инспектора милиции

Отображены общетеоретические положения, научные и методические основы организации труда и обобщен опыт организации работы участковых инспекторов милиции. На основании практического опыта и анализа результатов учета использования рабочего времени акцентируется на проблемных вопросах и трудностях, возникающих на современном уровне научной организации труда.

Orel O.V. Concerning of statement of a question on the maintenance of the scientific organization of work of the local policeman of militia

General-theoretical positions, scientific and methodical bases of the organization of work are displayed and experience of the organization of work of local policemen of militia is generalized. On the basis of practical experience and the analysis of results of the account of use working hours is emphasized on problem questions and the difficulties arising at a modern level of the scientific organization of work.